

Svensk utbildning kan förbättras

Jag hade förmånen att få mycket kvalificerad utbildning vid Rinnanskolans tekniska och naturvetenskapliga gymnasium i Eskilstuna under 1970-talet. Där fanns bland annat en doktor i matematik, en doktor i fysik, en doktor i astronomi, en doktor i fysikalisk kemi och en licentiat i svenska bland gymnasielektorerna. På den tiden anställdes gymnasielektorer, i likhet med professorer vid universiteten, med kunglig fullmakt och hade utomordentlig anställningstrygghet samt bra löner och andra villkor.

I dag är utbildningsväsendet i Sveriges inte lika attraktivt som arbetsplats. Sveriges elever hamnar också numera långt ifrån toppen i de internationella resultatlistorna där kunskaper och färdigheter jämförs över nationsgränser.

Låga resultat bland elever på lägre nivå påverkar kvaliteten på högre nivå. Kvaliteten i hela universitetsväsendet riskeras därmed av låga resultat i grundskolan. Kraven i universitetsskolorna anpassas också nedåt för att kompensera för lägre förkunskaper, eftersom universitetens finansiering i hög grad beror på antalet godkända studenter. Hela det svenska utbildningsväsendet befinner sig i en negativ spiral.

I länder med de högsta resultaten ligger ansvaret för vilka som anställs på lärartjänster på hög nivå.

Vid tillsättningar av universitetslärartjänster i Sverige har systemet med väl arvoderade externa sakkunniga granskare med stor frihet att lösa uppgiften garanterat opartiskhet och kvalitet. Sakkunnigutlåndan har ti-

digare i Sverige varit dokument för vilka endast de sakkunniga, individuellt, varit ansvariga. Nu har flera universitet i Sverige förändrat dessa processer så att de sakkunniga inte längre ska skriva egna yttranden. Detta medför ett avsteg från de tidigare objektivitetsprinciperna och kan skada både kvaliteten i utbildningen och rättssäkerhet för de sökande. I Sverige har också nivån på extern kontroll av doktorsavhandlingar försämrats kraftigt i och med att tidigare ersättningar till betygsnämndsledamöter i många fall tagits bort, samtidigt som medlemmarna i betygsnämnderna i de flesta fall saknar eller har låg grad av fast finansiering. Graden av opartisk kvalitetskontroll har därmed dramatiskt minskats i Sverige.

OECD 2011 beskriver det svenska systemet, där de individuella lärarnas

löner fastställs efter samtal mellan lokal chef och lärare, som "ett av de mest radikala". De mest framgångsrika utbildningsnationerna kännetecknas av att det dominerande inlytandet över enskilda lärares löner INTE ligger hos lokala chefer.

Anställningsbeslut och beslut om löner för enskilda universitetslärare bör inte tas av lokala chefer. Ordentliga utredningar av sökandes och lärares kompetens, väl kvalificerade och oberoende sakkunniga bedömare, goda ekonomiska villkor och hög anställnings säkerhet är nödvändiga villkor för en framgångsrik utbildnings- och industrin.

Peter Lohmander

Professor
SULF:s styrelses internationella grupp

DEBATT Det svenska utbildningsväsendet befinner sig i en negativ spiral

Låga resultat bland elever på lägre nivå påverkar kvaliteten på högre nivå. Kvaliteten i hela universitetsväsendet riskeras därmed av låga resultat i grundskolan. FOTO: TT